

**සම්ප්‍රදායයන්ට අනුව පෙළ සූත්‍රයන්හි පද භාවිතය
විවිධ රූපයන්ගෙන් විද්‍යමාන වන ආකාරය
(තෝරාගත් පද කිහිපයක් ඇසුරෙන්)**

දිවුලපැලැස්සේ විමලානන්ද හිමි

සිංහල, බුරුම, සියම් සහ කාම්බෝජ යන ජේරවාදී සම්ප්‍රදායයන් පෙළ සූත්‍රයන්හි එකම පදය විවිධ රූපයන්ගෙන් භාවිත කරමින් සංස්කරණයට ලක්කර ඇති ආකාරය පිළිබඳව වාග්විද්‍යාත්මක පදනමක සිට ප්‍රාමාණික කරුණු විශ්ලේෂණයක් කිරීම මෙම ලිපියෙහි අරමුණ යි. විශේෂයෙන් මෙහි දී විමර්ශනය කෙරෙනුයේ දීඝනිකායේ ධුන්මජාල සූත්‍රයෙහි භාවිත පද කිහිපයක් පිළිබඳව පමණි. එසේ විවරණය කෙරෙන පද මාලාව මෙසේ ය.

1. එවං මේ/එවම්මේ
2. උපගච්ඡ්/උපගඤ්ඡ්
3. මාණව/මානව
4. සඛ්ඛියධම්මො/සඛ්ඛියාධම්මො
5. භගවන්තං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබද්ධාභොන්ති
හික්ඛුසඛිසඤ්ච/විහරන්ති

(කෙටි යෙදුම්: B-බුරුම පුස්තකොළ, C-සිංහල පුස්තකොළ, K-කාම්බෝජ පුස්තකොළ, L-ලන් නා පුස්තකොළ; Be-බුරුම මූලික සංස්කරණය, Ce-සිංහල මූලික සංස්කරණය, Ee-ඉංග්‍රීසි මූලික සංස්කරණය, Se-සියම් මූලික සංස්කරණය, Ke-කාම්බෝජ මූලික සංස්කරණය)

එච්. මේ යනු සුඛ පිටකයෙහි බොහෝ සුඛ ආරම්භ කරන ස්වභාවය යි. ආනන්ද තෙරුන් විසින් පළමු සංගීතියේ දී සංගීතිකාරක තෙරවරුන්ට සුඛ රාශියක් සපයාගෙන කරනුයේ එපරිද්දෙනි. එහෙත් බුරුම, සියම්, කාම්බෝජ සහ ලංකා සම්ප්‍රදායයන් තුළ පුස්තකාල පොත් රචනයේ දී ක්‍රම දෙකක් අනුගමනය කරමින් සුඛාරම්භ කරනු ලැබේ. එනම් 'එච්. මේ' සහ 'එච්.මේ' යනුවෙනි.

බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක සංස්කරණයන්හි සහ බුරුම සංස්කරණයන්හි මෙන් ම බුරුම පුස්තකාල පොත්වලත් 'එච්. මේ සුඛ' යනුවෙන් නාසිකා අක්ෂරයක් වූ නිශ්චයනය, අනුස්ථානය හෙවත් බිංදුව යොදාගනු ලැබේ. එහෙත් බුරුම, සියම්, කාම්බෝජ සහ ලංකා පුස්තකාල පොත්වලත් Ee සංස්කරණයෙහිත්, සියම් සහ කාම්බෝජ සංස්කරණයන්හි 'එච්.මේ සුඛ' යනුවෙන් ඕෂ්ඨජ මි භාවිත කෙරේ.

පාලි ශබ්දකෝෂවලට¹ අනුව එච්. යනු වෛදික සංස්කෘතියෙහි එච්. යන්නෙන් පැවත එයි. නිපාතපදයක් වූ එච්. තවත් පදයක් සමඟ සම්බන්ධ වී 'එච්. සන්තෙ, එච්. හන්තෙ, එච්. එතං, එච්. මේ සුඛං, එච්. එච්, එච්. බො, එච්. පි' යනුවෙන් නාසිකයක් වූ නිශ්චයනයක් සමඟ භාවිත කෙරේ.

සෘග්වේද, සංස්කෘත ශබ්දකෝෂයෙහි² මෙය යෙදෙනුයේ මී අන්තව එච්. යනුවෙනි. හලන්තයකින් පදයක් අවසන් වීම සංස්කෘතයෙහි සාමාන්‍ය ලක්ෂණයකි. එච්. උක්ත්වා, එච්. අස්තු, එච්. හවතු, එච්. යථා' ආදිය සම්භාව්‍ය සංස්කෘතයෙහි එච්. භාවිත වූ ආකාරය දැක්වීමට නිදර්ශන කිහිපයකි.

'එච්. මේ සුඛ' ව්‍යාකරණානුකූලව විචරණය කිරීමේ දී ව්‍යාකරණයකට පසුව නිශ්චයනය යෙදීමේ දී කිසිදු වෙනස් වීමකට

පත් නොවේ. 'තං ධම්මං, තං ඛනම්, තං පත්තො' යනු එයට නිදර්ශන යි. මෙය පකති සන්ධි යනුවෙන් හඳුන්වන කච්චායනය³ එච්. වූත්තෙ, තං සාධුති ආදී නිදසුන් දක්වයි. කාතන්ත්‍රයට⁴ අනුව ව්‍යාකරණයකට පූර්ව වූ පදයක අවසාන මී අනුස්ථානයක් බවට පත්වේ. ත්වං යාසි>ත්වම්යාස, ත්වං>රමසෙ, ත්වම්රමසෙ යනු නිදර්ශන යි. එසේ කාතන්ත්‍රයට අනුව එච්.>එච්. යනුවෙන් පදසාධනය වේ. නිශ්චයනය සන්ධිය යටතේ විචරණය කෙරෙන මෙම පදසාධනයේ දී නිශ්චයනයකට පරව ව්‍යාකරණයක් අතී ඇතැම් තැන්හි දී පූර්ව නිශ්චයනය පරව්‍යාකරණය අයත් වර්ගයේ අවසාන අක්ෂරය බවට පත්වේ.⁵ ඒ අනුව දීපං කර>දීපඛිකර, සං ධානං>සණ්ඨානං, අමතං පදං>අමතන්පදං, එච්. මෙ සුඛං>එච්.මේ සුඛං ආදිය නිදර්ශන යි. සුමංගලවිලාසිනිය 'එච්. මේ' විචරණය කිරීමේ දී 'එච්.'හි නිපාතපදය, 'මේ'හි ආදීනි නාමපදානි' වශයෙන් එච්. යනු නිපාත පදයක් බවත් මෙ යනු නාමපදයක් බවත් පෙන්වාදෙයි. අර්ථවශයෙන් එච්. ශබ්දය උපමා, උපදේශ, සම්පහංසන, ගරහන, පවන සම්පටිග්ගහ, ආකාර, නිදස්සන, අවධාරණ ආදී අනේකාර්ථවත් බව දක්වයි. විවිධ සන්දර්භ තුළ එච්. ශබ්දය අනේකාර්ථ ගැන්වෙන බව අටුවාව නැවත අවධාරණය කෙරේ.

ඉහත කරුණු සියල්ල සලකා බැලීමේ දී එච්. මේ සුඛං යනුවෙන් විසන්ධි ස්වරූපයෙන් තිබීමත් එච්.මේ සුඛං වශයෙන් සන්ධි ස්වරූපයෙන් තිබීමත් සාධාරණ වන අතර විසන්ධි ස්වරූපයෙන් තිබීම වාචෝද්ග්‍රහණයට පමණක් සුගම වේ.

උපගව්ජ/උපගඤ්ජ

උපගඤ්ජ යනුවෙන් C,K,L පුස්තකාල පොත්වල සහ Ee,Ke,Se සංස්කරණවල දැක්වෙන අතර උපගව්ජ යනුවෙන් B,Be සම්ප්‍රදායයෙන් දැක්වේ. මෙහි දී බුද්ධජයන්ති සංස්කරණයෙහි දැක්වෙනුයේ උපගඤ්ජ යනුවෙන් අනුස්ථානයක් උපයෝගී කරගනිමිනි. බොහෝ පාලි සුත්‍රවල

ගඤ්ඡ් පදය උපසර්ග පදයක් සමඟ සංයුක්තව යෙදෙන ආකාරය දක්නට ලැබේ.

නිද-

ආගඤ්ඡ් තෙ සන්තිකෙ නාගරාජා⁶ අඤ්ඤො ආගඤ්ඡ් බ්‍රාහ්මණො⁷ උපගඤ්ඡ් ජිනො යදා⁸ තා දෙවතායො හියොසොමත්තාය උඡ්ඤායන්තියො වෙහාසං අබ්භුග්ගඤ්ඡ්⁹

දද්දල්ලමානා ආගඤ්ඡ් - තණ්හා ව අරති රගා¹⁰

බ්‍රාහ්මණා උපගච්ඡ් මම¹¹

උපගඤ්ඡ් මමං තත්ථ¹² මා පියෙහි සමාගඤ්ඡ්¹³

ගච්ඡ් වෙනුවට ගඤ්ඡ් යනුවෙන් ආදේශනය කිරීම පිළිබඳ විස්තරයක් V. Trenckner විසින් සපයනු ලැබේ. ඔහුගේ අදහස වනුයේ ගච්ඡ් යනු ගඤ්ඡ් වලට වඩා ඉතා පැරණි රූපය බවයි.¹⁴ කෙසේ වුවද මෙම මතයම සනාථ කරලමින් 10 වෙනි සියවසට පෙරසිටම ච්ඡ් වෙනුවට ඤ්ඡ් ආදේශය සිදුවියහැකි බව රූපසිද්ධියෙන් ද පෙන්වාදෙයි.

සබ්බතො උං ඉං සු - ක්වච්චි ධාතු¹⁵ති ආදිනා අඡ්ඡතනිමිහි ගමිස්ස ච්ඡස්ස ක්වච්චි ඤ්ඡාදෙසො, අගඤ්ඡ්, ගඤ්ඡ් අගඤ්ඡ්, අගඤ්ඡ් වා (රූපසිද්ධි 279)

ඩංසස්සව ඤ්ඡඛ - ඩංසස්ස ව ගමිස්ස ඤ්ඡඛ වා හොති ආ+ඊ ආදීසු, අගඤ්ඡ්ත්ථො ගඤ්ඡ්ත්ථො (රූපසිද්ධි 223)

PED උපගච්ඡ්ති (උප+ගච්ඡ්ති) සඳහා අර්ථ ලබාදෙන අතර අතිත රූපය වශයෙන් උපගච්ඡ් යනුවෙන් යෙදෙන බවත් එය පුස්කොළ පොත්වල උපගඤ්ඡ් වශයෙන් යෙදෙන බවත් පෙන්වාදෙයි.¹⁵ Margaret Cone ට අනුව උපගච්ඡ්, උපගඤ්ඡ් රූපද්වයම සංස්කරණයන්හි පොදුවේ භාවිත කෙරෙන ආකාරය නිදර්ශන සහිතව ඉදිරිපත් කරයි.¹⁶ CPD¹⁷ හි ද අතිකකාල පඨමපුරිස ඒකවචන රූපද්වයක් ලෙස උපගඤ්ඡ් සහ උපගච්ඡ් පෙන්වාදෙයි.

මාණව/මානව

සිංහල පුස්කොළ පොත් හැරුණු කොට අනිකුත් සියලුම පුස්කොළ පොත්වලත් සියලු ම සංස්කරණවලත් යෙදෙනුයේ මාණව යනුවෙනි. එහෙත් සිංහල පුස්කොළ මානව යනුවෙන් දන්තජ නකාරයක් සහිතවත් මාණව යනුවෙන් මුර්ධජ ණකාරයක් සහිතවත් භාවිත කෙරේ. මුර්ධජ ණකාර සහිත මාණව ශබ්දය බොහෝ සෙයින් භාවිත වනුයේ 'තරුණ' යන අදහසිනි. දන්තජ නකාර සහිත මානව ශබ්දය මිනිස් වර්ගය හෝ මිනිසා යන අර්ථ සඳහා භාවිත වන බැව් දැක්වේ.

මාණව - සංස්කෘත ශබ්දකෝෂ විවරණවලට අනුව මාණව ශබ්දය (මනොරපත්‍යං අණ් අල්පාර්ථෙ ණත්වම්) තරුණයා, පිරිමි ළමයා (විශේෂයෙන් බ්‍රාහ්මණික පිරිමි ළමයා) වැනි අර්ථ ලබාදෙයි.¹⁸

තසා කිං වර්ණාතෙ යසා - මාණවා: ස්මිති මානසා:ත ස්තනාම අපි යාවත්තෙ - ජනනීර් අපි බාලතා: (බෘහත්කථාශ්ලෝකසංග්‍රහ, 20.150)

තසාපාපනාතම: සධා: - පාණිනීර්නාම මාණවා: නියතං ශ්‍රාවකත්වෙන - ව්‍යාකෘතො මෙ භවිෂ්‍යති (මඤ්ඡු ශ්‍රී මූලකල්ප, 53.404)

මානව - මිනිසා, මානවයා; එසේ ම දෙවෙනි අදහස ලෙස පිරිමි ළමයා, මානවයා, මිනිසා වැනි අර්ථ ම ගෙනදෙයි.¹⁹

සර්වේ මානවා: ස්වතන්ත්‍රා: සමුත්පන්නා: වර්තන්තෙ අපි ව, ගෞරවදාශා අධිකාරදාශා ව සමානා: එව වර්තන්තෙ. එතෙ සර්වේ චෙතනා-තර්ක-ශක්තිභ්‍යාං සුසම්පන්නා: සන්ති. අපි ව, සර්වේ'පි බන්ධුත්ව-භාවනායා පරස්පරං ව්‍යවහරන්තු.²⁰

(සියලුම මානව වර්ගයා ස්වභාවිකව ඉපදෙනු ලැබේ. එසේ ම ගෞරවයෙන් අධිකාරත්වයෙන් සමානව පවතී. ඔවුන්ගේ සියලු චේතනාවෝ තර්ක ශක්තීන්ගෙන් යුක්තව ඇත. එසේ ම සියල්ලෝ ඥාතිත්වයෙන් යුක්තව අන්‍යෝන්‍ය ව්‍යවහාරය කරනු ලැබෙත්.)

යෙ මෙ මතං ඉදං නිත්‍යං - අනුකිෂ්ඨන්ති මානවා;
ඉද්ධාවන්තෝ නසුයන්තො - මුව්‍යන්තෝ පි කරමහි;
(භගවද්ගීතා, පරි.3, ශ්ලෝක 31)

යක්ෂිණෙන තු ශ්වතසා නීලසෙසාවොත්තරෙණ තු
වර්ෂං රමණකං නාම ජායන්තේ තතු මානවා;
(මහාභාරත, 6,9, ශ්ලෝක 2)

අහං හි පූජිතො රුද්‍ර, දදාමි පරමාං ගතිං
නියමෙශ්ව වුතෙස්තුෂ්ට ආචාරෙණ ව මානවො:
(ගරුඩ පුරාණ 1, 2 ශ්ලෝක 40)

එසේ වුවත් දීඝනිකාය අවිඨකථාව මාණව ශබ්දයෙන් අර්ථ තුනක් ඉදිරිපත් කරන බැව් අවධාරණය කෙරේ. 'මාණවොති සත්තොපි වොරොපි තරුණොපි වුවිචි.'²¹ එනම් සත්වයා, සොරා සහ තරුණයා යනු යි. අටුවා විවරණය දන්තජ න හෝ මූර්ධජ ණ කාරයන් පිළිබඳ විශේෂත්වයකින් තොරව එයින් ගම්‍යවන අර්ථ කෙරෙහි පමණක් අවධානය යොමු කර ඇති බැව් පැහැදිලි ය. එහෙත් මාණව ශබ්දයෙන් වෝර අර්ථය ගෙනදෙන බැව් දැක්වීම විමසිය යුතු කරුණකි.

'වොදිත්වා දෙවදුතෙහි යෙ පමජ්ජන්ති මාණවා
තෙ දීඝරත්තං සොචෙන්ති හීනකායුපගා නරාති.

ආදීඝු හි සත්තො මාණවොති වුත්තො. මාණවෙහිපි සමාගච්ජන්ති කතකම්මෙහිපි අකතකම්මෙහිපිති ආදීඝු වොරො.

අම්බට්ටියො මාණවො, අභිගකො මාණවොති ආදීඝු තරුණො මාණවොති වුත්තො ඉධාපි අයමෙචත්ථො'²² අටුවාවාර්ථනු එසේ මාණව ශබ්දයට වොර අර්ථය ඇතුළත් කිරීමට විවරණ ඉදිරිපත් කළ ද එයින් සත්ව සහ තරුණ අර්ථ සාධාරණ වන නමුත් වොර ශබ්දයට සාධාරණයක් වනු ඇතැයි සිතීම ව්‍යාකූලය. 'මාණවෙහිපි සමාගච්ජන්ති කතකම්මෙහිපි අකතකම්මෙහිපි'²³ යන පාඨයෙහි මාණවෙහි යන්න පරිවර්තනය කරමින් I.B. Horner දැක්වූයේ තරුණ මිනිසුන් (young men)²⁴ වශයෙනුත්, හික්බු බෝධි හිමියන් පරිවර්තනය කරනුයේ මැරවරයින් (hoodlums)²⁵ යන අර්ථවලින් මිස වෝර අර්ථයෙන් නොවේ. කෙසේවුවද සීලක්ඛන්ධ අභිනව ටීකාවාර්ථයන් න-ණ කාරද්වයෙහි භාවිතයෙහි ඇති වෙනස පෙන්වාදෙයි. එනම් 'දන්තජ න-කාරසහිතො මානවසද්දො සබ්බසත්තසාධාරණවචනො' යනුවෙන් දන්තජ නකාර සහිත මානව ශබ්දය සියලු සත්වයින්ට සාධාරණ සේ පොදුවේ භාවිතකළ හැකි වචනය බවයි. සියලුම ත්‍රිපිටක සංස්කරණයන් වුවද මෙතෙක් දන්තජ නකාර සහ මූර්ධජ ණකාර භාවිතයෙහි ඇති වෙනස අවබෝධ කොට ඇති බවක් නොපෙනෙන හෙයින් තවමත් පාළි සූත්‍රතුළ න-ණ භාවිතයෙහි වෙනස්කම් හමුවේ.

ජන්තුනොති සත්තස්ස නරස්ස මානවස්ස පොසස්ස
පුග්ගලස්ස ජීවස්ස ජන්තුස්ස සනදගුස්ස මනුජස්සාති -
ජන්දජාතස්ස ජන්තුනො'²⁶

මුසලානි ගහෙත්වාන, ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති මාණවා
(මානවා-Ce) පුත්තදාරානි පොසෙන්තා, ධනං වින්දන්ති මාණවා'²⁷

අලිප්පමානො ඉධ මාණවෙහි (මානවෙහි-Ee)²⁸

සංඛියධමමො - B,K,L,Be,Se; සංඛියාධමමො - C; සබ්බවිසමමො - Ke; සබ්බවිසාධමමො - Ce,Ee වශයෙන් විවිධ රූපයන්ගෙන් මෙය පුස්කොළපොත්වල මෙන් ම සංස්කරණයන්හි යෙදේ. සබ්බ(ව)විසාධමම යනුවෙන් භාවිත වූයේ සිංහල පුස්කොළ පොත්වල පමණි. මෙම යෙදීම බුන්මජාල සූත්‍රයට පමණක් විශේෂ වූවක් වන අතර වෙනත් සූත්‍රයන්හි යෙදීමකුදු දැකිය නොහැකි ය. මෙම යෙදීම වෙනුවට කථා, ධම්මිකථා හෝ අන්තරාකථා යනුවෙන් වෙනත් සූත්‍රයන්හි මේ අර්ථය සඳහා යෙදී ඇති කෙසේ වුවද මෙය උභයාර්ථ වාචී පදයකි. මෙම පදය සඳහා අර්ථ සපයනුයේ මෙපරිද්දෙනි.

- සබ්බවිසාධමම - 1. කථා ස්වරූපය කථා නමානාව²⁹
2. ඔවුන්ගේ කථා අභිප්‍රාය³⁰
3. ඔවුන්ගේ කථා නමානාව³¹
4. සංවාදය³²

බුද්ධභේෂාවාරීන්ගේ සුමංගලවිලාසිනී අර්ථවිවරණය සලකා බැලීමේ දී සබ්බවිසා යනු කථා යන්නට සමාන වේ. (සබ්බවිසා වූව්වති කථා, කථාධමමොති අත්ථො)³³ සීලකඛන්ධවග්ග අභිනව ටීකාව ද මෙම අර්ථය ම ඉදිරිපත් කරයි.³⁴ සබ්බවිසා සහ කථා යන පදදෙකම ඉන්ටීලිංගයට අයත් වේ. එහෙත් මෙම අට්ඨකථා අර්ථවිග්‍රහයට අනුව වේද, සංස්කෘත හෝ ප්‍රාකෘත භාෂාවන්ගෙන් සබ්බවිසා හෝ සබ්බවිසා පද කථා යන්නට සමාන අර්ථයෙන් යෙදෙන ආකාරයක් දැකිය නොහැකිය. ඇතැම් අටුවා විවරණ වර්තමාන මූලාශ්‍රයන් සමඟ විමර්ශනය කිරීමේ දී නිශ්චිත නිගමනයකට එළඹීමට බොහෝ සෙයින් දුෂ්කර වේ. නිදර්ශන වශයෙන් සමන්තපාසාදිකා විනයට්ඨකථාවේ දැක් වූ 'ගන්ධ යනු හදය සඳහා සමාන වේ.'³⁵ 'විහිංසා යනු කුසගින්න සඳහා සමාන වේ'³⁶ 'විඤ්ඤාණ යනු නිබ්බාණ සඳහා සමාන වේ.'³⁷ යනු එබඳු අර්ථ විවරණ ව්‍යාකූල අවස්ථා කිහිපයකි. මෙම විවරණ

සිහලට්ඨකථා මත පදනම්ව අටුවාවාරීහු පාලියට පරිවර්තනය කළේ නම්, ඒවා නිවැරදි යැයි අප පිළිගැනීම තුළින් සබ්බවිසා යනු ද කථා සඳහා සමානාර්ථ වන බැව් පිළිගත යුතු වේ. (සබ්බවිසා වූව්වති කථා) සියලු සූත්‍ර පරිවර්තකයින් මෙය කථා යනාර්ථයෙන් පරිවර්තනය කරනුයේ ද අටුවා විවරණය මත පදනම්වය.

ඉන්ටීලිංග ආකාරාන්ත පද සමාස පද අතරෙහි යෙදීමේ දී ද දීර්ඝ රූපයෙන් ම තබනු ලැබේ. නිද- සෙනාකථං, මාලාකථං, ලතාකම්මං, කථාපාහතං වශයෙනි. මෙම අර්ථයෙන් ගත්කල වුව ද සබ්බවිසාධමම යනුවෙන් දීර්ඝ රූපයෙන් සිටීම වඩා නිරවද්‍ය ය.

සබ්බවිසා+ඉය>සබ්බවිස යනුවෙන් සබ්බවිසා පදය විභාග කළ හැකි ය. සබ්බවිසා පදය සංස්කෘතයේ දී බුද්ධිය,³⁸ අවබෝධය³⁹ හෝ ප්‍රඥාව⁴⁰ වැනි අර්ථ ගෙනදෙයි.

1. වෛදික ය් (හ) වලින් යුක්ත පද පාලියට පරිවර්තනයවීමේ දී ඇතැම් විට ය් නැතිවේ.
උදා. ස්ථානා>ථීන (අලසබව)⁴¹ මේ සමානව සංස්කෘත සබ්බවිසා පදය පාලියට පරිවර්තනය වීමේ දී සබ්බවිසා වශයෙන් සිටිය හැකිය.
2. පාලි සූත්‍රවල සබ්බවිසා පදය ඥානාර්ථයෙන් යෙදී ඇත. 'සබ්බවිසා වූව්වති ඥානං'⁴² පාලියෙහි සබ්බවිසා පදයෙන් අර්ථ නියෝජනය වන අයුරු ශබ්දකෝෂ, පරිවර්තන කෘතීන්ගෙන් පැහැදිලි වේ.⁴³ අට්ඨකථා විවරණ තුළ ද ඥානය, සංඛ්‍යානය, කොටස වැනි අර්ථ කිහිපයක් මෙම පදයෙන් ඉදිරිපත් කෙරේ.⁴⁴
3. යෝග්‍යබව, උචිතබව හෝ ස්වාමිත්වය වැනි අර්ථ දැක්වීමට ඇතැම් ආකාරාන්ත ඉන්ටීලිංග ශබ්ද ඉය ප්‍රත්‍ය සමඟ පාලියෙහි යෙදේ.

නින්දා - නින්දා+ඉය>නින්දිය⁴⁵

පසංසා - පසංසා+ඉය>පසංසිය⁴⁶

සාමාන්‍යයෙන් සඛිඛිය, සඛිඛිය+ඉය යන්නෙන් 'ඥානයට අයත්'⁴⁷ යන අර්ථ ලබාදෙයි. සඛිඛියධම්ම වශයෙන් හුස්ව රූපයෙන් තිබීමෙන් ද මෙම අර්ථයම ලබාදෙන බැව් පෙනේ. මෙම විග්‍රහයන්ට අනුව සඛිඛියධම්ම සහ සඛිඛියාධම්ම රූපද්වය උචිතය, එහෙත් යෙදෙන අවස්ථාව අනුව වෙනස්විය හැකිය. සඛිඛියධම්ම වශයෙන් කෙටි රූපයෙන් සිටීම බුද්ධිමය සාධක (intellectual factor or phenomenon) මත පදනම්වත් සඛිඛියාධම්ම වශයෙන් දීර්ඝ රූපයෙන් සිටීම කථාව (talk) මත පදනම්වත් යෙදීම වඩා උචිත ය.

භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච/විහරන්ති

C,K,L සියලුම පුස්තකොල පොත් (අතැම් පැරණිතම බුරුම පුස්තකොල පොත්, B10, 1679, Universities' Central Library, Yangon, Myenmar) සහ Ee,Ke,Se සංස්කරණත් පළමු සහ දෙවෙනි ඡේද දෙකෙහිම උපුටුපව්වනිකවාදාවලින් පසුව 'භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච' යන වාක්‍යය ඇතුළත් වෙයි. එහෙත් බුරුම පුස්තකොල පොත්වලත් සංස්කරණයෙහිත් සිංහල බුද්ධචර්යානික සංස්කරණයෙහිත් දෙවෙනි ඡේදයෙහි නැවත ඉහත වාක්‍ය ඇතුළත් නොවන අතර ඒ වෙනුවට උපුටුපව්වනිකවාදා වලින් පසුව ඇතුළත් වනුයේ 'විහරන්ති' යනුවෙන් පමණි. මෙම කරුණ මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

උපුටුපව්වනිකවාදා භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච - C,K,L,B10,Ee,Ke,Se උපුටුපව්වනිකවාදා විහරන්ති - B,Be,Ce මෙයට අදාළ බුහුමජාල සූත්‍ර පරිවර්තන විමසීමේ දී Rhys Davids⁴⁸ සහ Bhikkhu Bodhi⁴⁹ හිමියන්ගේ පරිවර්තන අනුගමනය කරනුයේ බුරුම සම්ප්‍රදායට අනුව විහරන්ති පදය පමණක් අදාළ කරගනිමිනි. Maurice Walshe⁵⁰ පමණක් වෙනත් සම්ප්‍රදායක් අනුව පරිවර්තනය සිදුකොට ඇති බව දැකිය හැකි ය.

පළමු ඡේදයට අනුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහත් භික්ඛු පිරිසක් සමඟ මහමඟ වඩින්නාහුය. සුප්පිය නම් පිරිවැජියාත් ඔහුගේ බුහුමදත්ත නම් අතැවැසියා සමඟ ඒ මඟට ම පැමිණියාහු ය. සුප්පිය පිරිවැජියා බුද්ධ, ධම්ම, සඛිස විවේචනය කරමින්, දොස් නඟමින් ද ඔහුගේම අතැවැසි බුහුමදත්ත බුද්ධ, ධම්ම, සඛිස ගුණ පසසමින් ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් භික්ඛු සඛිසයාත් අනුව ගියහ. (භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච) මෙම අවස්ථාව සියලුම පුස්තකොල පොත්වලත් සංස්කරණයන්හිත් සාධාරණව ඉදිරිපත් කෙරේ.

දෙවෙනි ඡේදයේ දී භාග්‍යවතුන් ප්‍රමුඛ භික්ඛු සමුහයා එක් රැස්ව සිටින බවට පිවිසියහ. (අම්බලට්ඨිකායං රාජගාරකෙ එකරත්තිවාසං උපගඤ්ඡි) සුප්පිය තෙමේ ද ස්වකිය අතැවැසි බුහුමදත්ත සමඟ එහිම පැමිණියහ. එහි දී පෙරපරිදිම සුප්පිය තෙමේ දොස් නඟන්නටත් බුහුමදත්ත විසින් ගුණ වයන්නටත් වූහ.

මෙම එක සමාන අවස්ථාව ඉදිරිපත් කිරීමේ දී සිංහල, කාම්බෝජ, ලන්තා සහ පැරණි බුරුම පුස්තකොල පොත් පළමු ඡේදයෙහි දැක් වූ වාක්‍යයම නැවතත් ඇතුළත් කරයි. (භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච) විබෙට් බුහුමජාල සූත්‍ර පරිවර්තනයේ දී ද මෙම වාක්‍ය ඇතුළත් කෙරේ.⁵¹ එහෙත් බුරුම පුස්තකොල පොත් සහ සංස්කරණයන් සිංහල සංස්කරණයන් වෙනස්ම ආකාරයක් අනුව මේ සඳහා විහරන්ති පමණක් භාවිත කෙරේ මෙහි දී උපගඤ්ඡි යන්න නැවතීමේ අවස්ථාව හැඟවීම සඳහා ඉදිරිපත් කෙළේ යැයි ගතහොත් (නැවතීම යනු භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සහ භික්ඛු සමුහයාගේ) භගවත්තං පිට්ඨිකො පිට්ඨිකො අනුබද්ධා භොන්ති භික්ඛුසඛිසඤ්ච යන වාක්‍ය කාණ්ඩය අර්ථ විරහිත යෙදීමක් ලෙස පෙනේ. එහෙත් උපගඤ්ඡි යන්න වාච්‍යාර්ථයෙන් ගත්කල එයින් හැඟවෙනුයේ රාත්‍රී නවාතැන් ගැනීම සඳහා ඇතුල්වීම යි.

මෙම වාක්‍ය කාණ්ඩයෙහි පැරණි ම ස්වරූපය කිනම් ආකාරයකින් තිබෙන්නට ඇත්දැයි නිගමනයකට එළඹීම තරමක් දුෂ්කරය. දෙවෙනි ඡේදයෙහි මෙම අවසාන වාක්‍ය කාණ්ඩය පළමු ඡේදයෙහි අවසාන වාක්‍යයෙහි ආභාසය මත පැමිණෙන්නට ඇතැයි ඇතැමෙකුට තර්ක කළ හැකිය. සමීප සම්බන්ධතාවයකින් යුක්ත පළමු ඡේදයෙහි අවසාන වාක්‍යයෙහි බලපෑම නිසා දෙවෙනි ඡේදයෙහි අවසාන වාක්‍ය කාණ්ඩය ලෙස ද අනධ්‍යයයිකව ඇතුළත් කරන්නට ඇත. මෙම අදහසින් ගත්කළ දෙවෙනි ඡේදයෙහි උචිත යෙදීම විභරන්ති ලෙස ගැනීම වඩා සාධාරණ බැව් අපගේ අදහසයි.

එසේ ම දෙවෙනි ඡේදයෙහි විභරන්ති ලෙස යෙදීම පසුකාලීන පුස්තකලපොත් රචකයින් ඉහත ඡේදයෙහි අන්තර්ගතය නැවත යෙදීම අතාර්කික හෙයින් සිදුකළ සංශෝධනයක් (emendation) ලෙස ද ඇතැමෙකුට තර්ක කළ හැකි ය.

මෙසේ තත් සම්ප්‍රදායයන්ට අනුව පෙළෙහි පද භාවිතය විවිධ රූප ග්‍රහණය කර ඇති ආකාරයත් ඇතැම් පද සංස්කරණයට ලක් විය යුතු අයුරුත් ඇතැම් ඒවා රූපයෙන් වෙනස් වුවත් අර්ථමය වශයෙන් වෙනසක් නොමැති ආකාරයත් ඉහත පද පිළිබඳ විමර්ශනයෙන් පැහැදිලි වේ.

ආන්තික සටහන්

- 1 Pali English Dictionary (PED), Ed. Rhys Davids, Oxford, PTS, 2004, p.162; Critical Pali Dictionary (CPD II), V.Trenckner, 1992, p.669; A Dictionary of Pali (DOP I), Margaret Cone, PTS, 2001, p.550
- 2 A Sanskrit English Dictionary (SED), Sir Monier Monier Williams, Delhi, 2005, p. 232; Practical Sanskrit English Dictionary (PSED), p.501
- 3 අං ව්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං,කච්චායනය, 1.4.1
- 4 මොනුස්වාරං ව්‍යඤ්චනෙ, කාතන්ත, 60
- 5 The New Pali Course, AP. Buddhadatta, Buddhist Cultural Center, 2006, pp. 21-2
- 6 Suttanipata (Sn), Ed. Dines Andersen & Helmer Smith, PTS, 2010, p.66
- 7 -ibid-, p.190
- 8 BuddhavaCsa (Bv), Ed. N.A.Jayawickrama, PTS, 1995, p.37
- 9 SaCyuttanikāya I (S I), Ed. G.A.Somararatne, PTS, 1998, p.24
- 10 S I, p.127
- 11 Bv, p.74
- 12 Cariyāpimaka, Ed. N.A.Jayawickrama, PTS, 1995, p.37
- 13 Dhammapada (Dhp), Ed. O.Von Hinuber & K.R.Norman, PTS, 2003, p.32
- 14 V.Trenckner, 'Notes to the Milinda-pañha' JPTS, 1908, pp. 123-27
- 15 PED, 140
- 16 DOP I, 440
- 17 CPD II, 434
- 18 Boy, youth, youngster, The Practical English Sanskrit Dictionary, V.S.Apte, Kyoto, 1986, p. 1257
 Boy, youth, sp. Brahmin boy; A.A.MacDonnell, A Practical Sanskrit Dictionary, p. 224 ,Youth, youngster; SED, p. 806
 Youth littly fellow; R.L.Turner, A Comparative Dictionary of the IndoAryan Languages, Vol I, 1966, Delhi, p. 577

- 19 A lad, boy: V.S.Apte, p. 1216; human: A.A.MacDonnall, Oxford, 1990, p. 225; a human being, man: SED, p. 809; human, man: R.L.Turner, p. 577
- 20 Youth littly fellow; R.L.Turner, A Comparative Dictionary of the Indo-Aryan Languages, Vol I, 1966, Delhi, p. 577
- 21 Dīghanikāya Ammhakathā I (DA I), Ed. T.W.Rhys Davids & J.Estlin Carpenter, PTS, 1968, p. 35
- 22 -Ibid- p. 35
- 23 Majjhimānikāya I (M I), Ed. V.Trenckner, PTS, 2002, p. 448
- 24 I.B.Horner, Middle Length Sayings, Vol. II, PTS, 1975, p. 121
- 25 Bhikkhu Bodhi, The All Embracing net of views, Buddhist Publication Society, Kandy, 1992, p. 553
- 26 Niddesa I (Nid I), Ed. L.De La Vallee Poussin & E.J. Thomas, PTS, 2001, p.4
- 27 Theragāthā, Ed. Hermann Oldenberg & Richard Pischel, PTS, p.135
- 28 Sn, p. 456^{Es}
- 29 'Form of talk' the trend of talk, PED, p. 665
- 30 'Drift of their talk' The Dialogue of the Budha, Vol. I, Tr. Rhys David, PTS, 2002, p.2
- 31 'Trend of their talk' The Long Discourses of the Buddha, Tr. Maurice Walshe, Wisdom Publication London, 1987, p. 67
- 32 'Conversation', Bhikkhu Bodhi, p.54
- 33 DA I, 43
- 34 සච්චියා වුවුවකි කරා සම්මා ඛියනතො කරනතො, සීලක්ඛන්ධවග්ග අභිනව ටීකා I, 198, Be
- 35 ගන්ධන්ති හදයං වුවුවකි, කං උප්පාටෙන්තිකි උප්පලගන්ධා, උප්පලගන්ධා එව පච්චන්ටීකා උප්පලගන්ධපච්චකිටීකා, Samantapāsādikā I (Sp I), Ed. J. Takakusu, PTS, 2008, p. 267
- 36 විහිංසා නාම අභුත්තපච්චියා උප්පජ්ජනකචුද්දා, Nid II, p. 344
- 37 විඤ්ඤාකච්චන්ති විඤ්ඤාණං නිබ්බානස්සෙතං නාමං, DA II, Ed. W.Stede, PTS, 1971, p. 393

- 38 SED, p. 1128; ["khyā] to make known, promulgate, proclaim, p. 341
- 39 V.S.Apte, p. 1604
- 40 උදාරසභිච්චෝයා: සච්චේවරසභිච්චෝයා, ශ්‍රී බුද්ධචරිත මහාකාව්‍ය,පරි.1෪ලෝ.14 Tr. by his numberless councilors of exalted wisdom; E.B.Cowell, Sacred Books of the East, Vol. 49, p. 3
- 4 ව්‍යාධි ස්කන්ධ සංශය ප්‍රමදාලසන්ධවරති
භ්‍රාන්තිදර්ශනාලබ්ධිභූමිකත්වානවස්ථිතත්වානි විත්තවික්ෂේපා: තෙ
අන්තරායා: (ස්කන්ධ - mental laziness), පනඤ්ජලී යෝගසූත්‍ර, ශ්ලෝ. 30
- 42 Nid II, p. 327
- 43 understanding, reason, intelligence; DPL, p. 452
saEkhā: enumeration, calculation, estimating, denomination, definition, word, name; PED, p. 664
saEkhā: notion; Bhikkhu ñāGamoli & Bhikkhu Bodhi, p. 203
saEkhāya kulāni upasaEkamati: AEGuttaranikāya II, Ed. Richard Morris, PTS, 1999, p. 143
having well thought he approaches families: Ven.K.Anuruddha, Dictionary of Pali Idioms, Hong Kong, 2004, p. 900
saEkhāya loke carati: Dhp, p. 39
wanders the word carefully: K.R.Norman, The word of the doctrine, PTS, 2004, p. 40
saEkhāyati ñāGena: SA I, Ed. F.L.Woodward, PTS, 1977, p. 266
saEkhāyati ñāGena ñatvā: DA III, Ed. W.Stede, PTS, 1977, p. 1008
- 44 පහාසි සච්චන්ති, පච්චසච්චා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙතිකි ආදීසු,
පඤ්ඤා සච්චාති ආගතා. අත්ථි තෙ කොච් ගණකො වා මුද්දිකො වා
සච්චායකො වා, යො පහොති ගභිගාය වාලුකං ගණකුන්ති එත්ථ
ගණනා. සඤ්ඤානිදානා හි පපඤ්චසච්චාති ආදීසු කොච්චාසො. යා තෙසං
තෙසං ධම්මානං සච්චා සමඤ්ඤාති එත්ථ පණ්ණන්ති සච්චාති ආගතා, SA
I, p. 46
- 45 Nindiya: blamable, blameworthy; PED, P.359
- 46 pasaCsiya: praiseworthy; PED, p. 445
'yo nindiyaC pasaCsati, taC vā nindati yo pasaCsiyo'; Sn, p.129

He who praise him who is to be blamed, or blames him who is to be praised; K.R.Norman, The Group of Discourses, Tr. K.R.Norman, PTS, 2006, p.83

47 'that belongs to the wisdom'

48 Dialogues of the Buddha, T.W.Rhys Davids, PTS, London

49 The All-embracing Net of Views, Bhikkhu Bodhi, Kandy, Sri Lanka

50 Long Discourses of the Buddha, Maurice Walshe, Boston

51 Abhidharmakocopāyikā, Otani No. 5595, Tu163a3

උ